

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ TP. HỒ CHÍ MINH

TRẦN QUỐC THỊNH

ĐỊNH HƯỚNG XÂY DỰNG CHUẨN MỰC
BÁO CÁO TÀI CHÍNH VIỆT NAM
ĐÁP ỨNG XU THẾ HỘI TỤ KẾ TOÁN QUỐC TẾ

LUẬN ÁN TIẾN SỸ KINH TẾ

TP. HỒ CHÍ MINH – NĂM 2014

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ TP. HỒ CHÍ MINH**

TRẦN QUỐC THỊNH

ĐỊNH HƯỚNG XÂY DỰNG CHUẨN MỰC

BÁO CÁO TÀI CHÍNH VIỆT NAM

ĐÁP ỨNG XU THẾ HỘI TỤ KẾ TOÁN QUỐC TẾ

Chuyên ngành: Kế toán

Mã số: 62340301

LUẬN ÁN TIẾN SỸ KINH TẾ

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC

1. PGS,TS. VŨ HỮU ĐỨC

2. PGS,TS. TRẦN THỊ GIANG TÂN

TP. HỒ CHÍ MINH – NĂM 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu kết quả nêu trong luận án là trung thực và chưa từng được ai công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

Tên tác giả
TRẦN QUỐC THỊNH

MỤC LỤC

Trang phụ bìa	
Lời cam đoan	
Mục lục	
Danh mục các chữ viết tắt	
Danh mục các bảng	
Danh mục các hình	
Mở đầu	
Chương 1 – Tổng quan vấn đề nghiên cứu về hội tụ kế toán quốc tế	1
1.1. Giới thiệu	1
1.2. Lược sử quá trình hội tụ kế toán quốc tế	1
1.2.1. Giai đoạn tạo tiền đề hội tụ (1973 – 2000)	1
1.2.2. Giai đoạn hội tụ (từ năm 2001 đến nay)	3
1.3. Các nghiên cứu liên quan đến đề tài	4
1.3.1. Các nghiên cứu trên thế giới	4
1.3.1.1. Các tác nhân thúc đẩy quá trình hội tụ	5
1.3.1.2. Các kết quả đạt được của quá trình hội tụ	6
1.3.1.3. Các trở ngại của quá trình hội tụ	8
1.3.1.4. Các ảnh hưởng của việc hội tụ đến chất lượng báo cáo tài chính và nền kinh tế	10
1.3.1.5. Đánh giá viễn cảnh hội tụ kế toán sau hành động trì hoãn của Hoa Kỳ năm 2012	11
1.3.2. Các nghiên cứu về hội tụ của Việt Nam	11
1.3.2.1. Đánh giá mức độ hội tụ của hệ thống chuẩn mực kế toán Việt Nam	11
1.3.2.2. Những khó khăn của Việt Nam trong quá trình hội tụ	15
1.3.2.3. Các đề xuất hội nhập để tiến tới hội tụ kế toán ở Việt Nam	16
1.3.3. Kết quả đạt được và những vấn đề tồn tại trong các nghiên cứu trước	16
1.3.3.1. Các kết quả đã đạt được	16
1.3.3.2. Các vấn đề tồn tại cần tiếp tục nghiên cứu	16
1.4. Câu hỏi nghiên cứu, mục tiêu và phương pháp nghiên cứu	18
1.4.1. Câu hỏi nghiên cứu	18
1.4.2. Mục tiêu nghiên cứu	19
1.4.3. Phương pháp nghiên cứu	19
1.4.4. Khung nghiên cứu của luận án	20

Chương 2 – Xu thế tất yếu và những đặc điểm của quá trình hội tụ kế toán quốc tế	23
2.1. Giới thiệu	23
2.2. Các khái niệm và lý thuyết cơ bản	23
2.2.1. Khái niệm hội tụ kế toán quốc tế	23
2.2.2. Các lý thuyết cơ bản	24
2.2.2.1. Lý thuyết thông tin hữu ích cho việc ra quyết định	24
2.2.2.2. Các lý thuyết về lập quy	24
2.2.2.3. Các lý thuyết về sự đa dạng của kế toán quốc gia	25
2.3. Hệ thống chuẩn mực báo cáo tài chính quốc tế và vai trò của Hội đồng Chuẩn mực kế toán quốc tế	27
2.3.1. Hệ thống chuẩn mực báo cáo tài chính quốc tế	27
2.3.1.1. Tổ chức lập qui	27
2.3.1.2. Quy trình ban hành chuẩn mực báo cáo tài chính	29
2.3.1.3. Hệ thống chuẩn mực báo cáo tài chính quốc tế	29
2.3.2. Vai trò của Hội đồng Chuẩn mực kế toán quốc tế	30
2.3.2.1. Các kết quả đạt được	30
2.3.2.2. Các thách thức	31
2.3.2.3. Chiến lược của IASC Foundation	31
2.4. Quá trình và phương thức hội tụ kế toán quốc tế của các quốc gia lớn	32
2.4.1. Quá trình và phương thức hội tụ của Hoa Kỳ	33
2.4.1.1. Đặc điểm môi trường	33
2.4.1.2. Các yếu tố thể chế	33
2.4.1.3. Quá trình và phương thức hội tụ	35
2.4.2. Quá trình và phương thức hội tụ của Pháp	39
2.4.2.1. Đặc điểm môi trường	39
2.4.2.2. Các yếu tố thể chế	39
2.4.2.3. Quá trình và phương thức hội tụ	40
2.4.3. Quá trình và phương thức hội tụ của Trung quốc	42
2.4.3.1. Đặc điểm môi trường	42
2.4.3.2. Các yếu tố thể chế	43
2.4.3.3. Quá trình và phương thức hội tụ	44
2.5. Thực tiễn về cách thức hội tụ của một số các quốc gia trong khu vực châu Á	47
2.5.1. Hội tụ toàn bộ	48
2.5.2. Hội tụ theo hướng tiệm cận	49

2.5.3. Hội tụ từng phần	50
2.6. Xu thế tất yếu và các đặc điểm của quá trình hội tụ kế toán quốc tế	52
2.6.1. Xu thế tất yếu của quá trình hội tụ	52
2.6.2. Các đặc điểm của quá trình hội tụ	53
Chương 3 – Khảo sát và đánh giá hệ thống chuẩn mực kế toán Việt Nam trong bối cảnh hội tụ kế toán quốc tế	56
3.1. Giới thiệu	56
3.2. Tổng quan hệ thống chuẩn mực kế toán Việt Nam	56
3.2.1. Hoàn cảnh ra đời hệ thống chuẩn mực kế toán Việt Nam	56
3.2.2. Những nhân tố môi trường tác động đến hệ thống chuẩn mực kế toán Việt Nam và bối cảnh kinh tế của Việt Nam trong xu thế hội tụ kế toán quốc tế	58
3.2.2.1. Những nhân tố môi trường tác động đến hệ thống chuẩn mực kế toán Việt Nam	59
3.2.2.2. Bối cảnh kinh tế của Việt Nam trong xu thế hội tụ kế toán quốc tế	61
3.2.3. Hệ thống chuẩn mực kế toán Việt Nam	64
3.2.3.1. Cơ chế	65
3.2.3.2. Các chuẩn mực kế toán đã được ban hành	66
3.3. Khảo sát thực nghiệm hệ thống chuẩn mực kế toán Việt Nam	68
3.3.1. Các nghiên cứu trước	68
3.3.2. Mục đích nghiên cứu	69
3.3.3. Thiết kế nghiên cứu	69
3.3.4. Kết quả nghiên cứu	70
3.3.4.1. Nội hàm chuẩn mực kế toán	71
3.3.4.2. Khả năng áp dụng chuẩn mực kế toán vào thực tiễn	78
3.3.4.3. Thực tiễn thông tin cung cấp trên báo cáo tài chính	86
3.3.4.4. Nghiên cứu hành vi	90
3.3.5. Đánh giá tổng hợp kết quả khảo sát về chuẩn mực kế toán Việt Nam	105
3.4. Khảo sát sự khác biệt giữa chuẩn mực kế toán Việt Nam với chuẩn mực báo cáo tài chính quốc tế và yêu cầu điều chỉnh chuẩn mực Việt Nam	107
3.4.1. Các nghiên cứu trước	107
3.4.2. Mục đích nghiên cứu	107
3.4.3. Phương pháp nghiên cứu	107
3.4.4. Kết quả nghiên cứu	108
3.5. Khảo sát điều kiện cần và đủ để ban hành các chuẩn mực Việt Nam còn thiếu so với chuẩn mực báo cáo tài chính quốc tế	113

3.5.1. Các nghiên cứu trước	113
3.5.2. Mục đích nghiên cứu	113
3.5.3. Phương pháp nghiên cứu	113
3.5.4. Kết quả nghiên cứu	114
3.6. Khảo sát về thể chế và cơ sở hạ tầng cho quá trình hội tụ của Việt Nam	119
3.6.1. Về phía Nhà nước	119
3.6.2. Về phía doanh nghiệp	121
3.6.3. Về phía Tổ chức nghề nghiệp	121
3.7. Đánh giá chung những thành quả và tồn tại trong hệ thống chuẩn mực kế toán Việt Nam	122
3.7.1. Các thành quả đã đạt được	123
3.7.2. Các tồn tại	123
Chương 4 – Định hướng xây dựng hệ thống chuẩn mực báo cáo tài chính Việt Nam đáp ứng xu thế hội tụ kế toán quốc tế	128
4.1. Giới thiệu	128
4.2. Tính tất yếu của quá trình hội tụ kế toán quốc tế của Việt Nam	128
4.3. Định hướng về cách thức hội tụ kế toán cho Việt Nam	129
4.3.1. Cơ sở cho việc định hướng	129
4.3.2. Đề xuất về cách thức hội tụ kế toán cho Việt Nam	130
4.3.2.1. Nghiên cứu cách thức hội tụ trên thế giới	130
4.3.2.2. Khảo sát ý kiến chuyên gia	130
4.3.2.3. Đề xuất về cách thức hội tụ kế toán cho Việt Nam	132
4.4. Định hướng phương thức triển khai và lộ trình hội tụ kế toán quốc tế	135
4.4.1. Định hướng phương thức triển khai và lộ trình hội tụ cho nhóm áp dụng toàn bộ chuẩn mực báo cáo tài chính quốc tế	135
4.4.1.1. Xác định đối tượng phải áp dụng toàn bộ chuẩn mực báo cáo tài chính quốc tế	135
4.4.1.2. Nội dung hội tụ	136
4.4.1.3. Lộ trình hội tụ	136
4.4.1.4. Các công việc chuẩn bị cho hội tụ	137
4.4.2. Định hướng phương thức triển khai và lộ trình hội tụ cho nhóm chuyển đổi dần	137
4.4.2.1. Phương hướng và lộ trình	138
4.4.2.2. Nội dung công việc giai đoạn 1	139
4.4.2.3 Nội dung công việc giai đoạn 2	146

4.5. Định hướng về thể chế và cơ sở hạ tầng cho quá trình hội tụ	147
4.5.1. Định hướng về thể chế	147
4.5.1.1. Hình thành Hội đồng Chuẩn mực báo cáo tài chính Việt Nam	147
4.5.1.2. Đổi mới quy trình ban hành chuẩn mực	148
4.5.1.3. Các vấn đề liên quan khác	149
4.5.2. Định hướng về cơ sở hạ tầng	149
4.5.2.1. Phát triển tổ chức nghề nghiệp kế toán tại Việt Nam	149
4.5.2.2. Đẩy mạnh các hoạt động dịch vụ kế toán, kiểm toán	150
4.5.2.3. Đổi mới đào tạo kế toán trên cả hai hệ thống học thuật và nghề nghiệp	150
4.5.2.4. Phát triển nền tảng nghiên cứu kế toán	151
Kết luận	153
Danh mục các công trình của tác giả	
Tài liệu tham khảo	
Phụ lục	

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

Phần tiếng Việt

DNNVV Doanh nghiệp nhỏ và vừa

Phần tiếng nước ngoài

ANC	Autorité des Normes Comptables Ủy ban Chuẩn mực kế toán Pháp
ASBE	Accounting System for Business Enterprises Hệ thống chuẩn mực kế toán doanh nghiệp Trung quốc
ASC	Accounting Standard Codification Bộ chuẩn mực kế toán Hoa Kỳ
CASC	Chinese Accounting Standard Committee Ủy ban Chuẩn mực kế toán Trung quốc
CNC	Conseil National de la Comptabilité Hội đồng Kế toán quốc gia Pháp
CRC	Comité de la Réglementation Comptable Ủy ban Qui định kế toán Pháp
CSRC	Chinese Security Regulatory Commission Ủy ban Chứng khoán Trung quốc
EC	European Commission Ủy ban châu Âu
EITF	Emerging Issues Task Force Ban xử lý các vấn đề phát sinh
EU	European Union Liên minh châu Âu
FAF	Financial Accounting Foundation Tổ chức kế toán tài chính Hoa Kỳ
FASAC	Financial Accounting Standards Advisory Council Hội đồng Tư vấn chuẩn mực kế toán tài chính Hoa Kỳ
FASB	Financial Accounting Standard Board Hội đồng Chuẩn mực kế toán tài chính Hoa Kỳ
GDP	Gross Domestic Product Tổng sản phẩm quốc nội
IAS	International Accounting Standard

	Chuẩn mực kế toán quốc tế
IASB	International Accounting Standard Board Hội đồng Chuẩn mực kế toán quốc tế
IASC	International Accounting Standard Committee Ủy ban Chuẩn mực kế toán quốc tế
IASC Foundation	International Accounting Standard Committee Foundation Tổ chức Ủy ban chuẩn mực kế toán quốc tế
IFAC	International Federation of Accountants Hội đồng của Liên đoàn kế toán quốc tế
IFRIC	International Financial Reporting Interpretation Committee Ủy ban Hướng dẫn chuẩn mực báo cáo tài chính quốc tế
IFRS	International Financial Reporting Standard Chuẩn mực báo cáo tài chính quốc tế
IFRS Advisory Council	Hội đồng Tư vấn chuẩn mực báo cáo tài chính quốc tế
IFRS for SMEs	International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities Chuẩn mực báo cáo tài chính quốc tế cho các doanh nghiệp nhỏ và vừa
IFRS Framework	Khuôn mẫu lý thuyết cho việc lập và trình bày báo cáo tài chính quốc tế
IFRS Foundation	Tổ chức Ủy ban chuẩn mực báo cáo tài chính quốc tế
IFRS Interpretations Committee	Ủy ban Hướng dẫn chuẩn mực báo cáo tài chính quốc tế
IOSCO	International Organization of Securities Commissions Tổ chức quốc tế các cơ quan quản lý thị trường chứng khoán
PCG	Plan Comptable Général Tổng hoạch đồ kế toán Pháp
SEC	Securities and Exchange Commission Ủy ban Chứng khoán Hoa Kỳ
SFAC	Statement of Financial Accounting Concepts Báo cáo khuôn mẫu kế toán tài chính Hoa Kỳ
SFAS	Statements of Financial Accounting Standards Chuẩn mực kế toán tài chính Hoa Kỳ
SIC	Standard Interpretation Committee